

Maan in Ram

Gerrit Jan Wielinga

Van dezelfde auteur:
Schaduwland
Het beest van Amsterdam
De digitale versie van mijn brein is een groot grijs gat

Foto voor: zelfportret, augustus 1990, Parijs
Tekening achter: Jan Ekels de Jongere, 1786, Rijksmuseum Amsterdam

Copyright 2025 • GJ Wielinga
Alle rechten voorbehouden
ISBN: 9789465207131

Ja, bedacht hij, fietsend langs akkers waar sproei-installaties tuiltjes nevel
uitzviepten, in de kruin van elke neveltuil een eenpersoons
regenboogje dat meedraaide met de blik van de fietser -
als ik dan geen engel kan zijn, dan ben ik maar een duivel.

Mystiek Lichaam, Frans Kellendonk

Voor Zacharias

1.

Zaterdag 24 juni 1730, Amsterdam.

Het plein staat vol. Het schavot is gisteren al opgezet. De zon staat recht op het stadhuis. De vier misdadigers hebben al een hele reeks rituele ceremonies moeten doorstaan die de rechtvaardigheid van hun rechters moet bewijzen. Voor God en vaderland. En de stad niet te vergeten. Voordat de vier ter dood veroordeelden het schavot op worden geleid, bidt de dominee samen met de schepenen, de burgemeesters, de schout en de secretaris voor hen rondom het wapen van de stad, dat met veel vakmanschap in de marmeren vloer van de justitiekamer is ingelegd. Iedereen knielt op een kussen, behalve de vier criminelen, zij krijgen geen kussen.

Cornelis Boes is net zevenentwintig, woont en werkt sinds een paar jaar samen met zijn oom Johannes. Cornelis had eerst vier jaar als timmerman gewerkt, maar had het niet naar zijn zin. Dan blijkt dat zijn oom wel wat hulp kan gebruiken. Johannes Keep heeft op zijn tweeënveertigste een bloeiend bedrijf opgebouwd als 'blomvercierder'. Hij ontwerpt boeketten, bloemenkransen en bloemslingers voor de gegoede burgerij. Daarnaast verkoopt hij op markten en braderieën buiten Amsterdam bloemen, fruit en wassen beeldjes. De zaken van Johannes gaan goed genoeg om een huis te huren aan de Kalverstraat en er een meid op na te houden. Zijn huis functioneert ook als een soort bed and breakfast voor mannen die Amsterdam bezoeken. In de maanden voor zijn aanhouding heeft Johannes twee jonge nichtjes in huis genomen nadat een zus is overleden.

Maurits Schuring komt oorspronkelijk uit Deventer. Op het moment dat hij wordt opgepakt, is hij drieëndertig en werkt als herenknecht ergens op de gracht. Maurits is erg in trek bij prominente mannen die het belangrijk vinden voor hun imago dat hun knecht er goed uitziet en als nodig ook meer persoonlijke diensten kan leveren. Om aan werk te komen leunt Maurits regelmatig op Pieter Martijn, die samen met hem, Cornelis en Johannes veroordeeld is tot het schavot. Pieter woont al een tijd in Amsterdam, maar is geboren en getogen in Den Haag. Hij is zesendertig als hij wordt veroordeeld. In zijn vonnis wordt hij opgevoerd als 'beunhaas' omdat hij zoveel verschillende diensten aan zoveel verschillende mensen levert, maar hij is vooral iemand die mannen uit de hogere klassen helpt aan goed uitziende en gewillige knechten. Een soort uitzendbureau met een exclusief netwerk. Het 'mannetje' dat je kunt inschakelen als je vakmannen nodig hebt. Zelf is Pieter ook knecht geweest en heeft op die manier het vertrouwen gewonnen van zijn klantenkring.

Onze vier mannen moeten via het trapje door het hoge open raam aan de zijkant van de justitiekamer het schavot op. De verzamelde massa op het plein kijkt toe. Her en der schreeuwt iemand, er wordt gelachen, maar meer nog is het een serieus educatief moment voor de ramptoeristen die zich op dit moment hebben verzameld voor het stadhuis.

Nog geen maand geleden is op het schavot een moordenaar onthoofd met één grote zwaardslag en zijn twee dieven opgehangen. Het is vrij uitzonderlijk dat er nu alwéér een executie op het programma staat. Meestal zijn er maar drie dagen in het jaar dat het schavot wordt opgebouwd. Het stadhuis heeft speciaal gaten in de gevel waar delen van het schavot in gehangen kunnen worden. De terechtstellingen zijn altijd op zaterdag. De poorten van de stad worden dan dichtgehouden tot na de voltrekking van het vonnis, om ervoor te zorgen dat er niet te veel mensen in de stad zijn. Stadswachten staan in gelid rondom het stadhuis. Het woord gaat dat de veroordeelde mannen zo snel mogelijk gedood moeten worden, voordat hun laffe daden andere mannen zullen besmetten.

Vanaf het schavot, zo'n drie meter boven de menigte, hebben Johannes, Cornelis, Pieter en Maurits een bijzonder laatste uitzicht over het plein. Als de Waag, een klein vierkant gebouwtje met twee verdiepingen, hen het zicht niet zou ontnemen, zouden ze het water van het Damrak kunnen zien met de langzaam zwaaiende masten erboven van de daar afgemeerde boten, met daarachter de bedrijvigheid van de vismarkt.

De burgemeesters en de schepenen nemen plaats achter de ramen van het stadhuis, zo hebben ze direct zicht op wat er op het schavot gebeurt, nog geen meter bij hen vandaan. Johannes en Pieter worden aan de palen vastgebonden, ze krijgen alvast een touw om hun nek. Nadat Cornelis en Maurits zijn verdronken in die ton, zal de beul hen wurgen.

Er zijn geen ooggetuigenverslagen van deze terechtstelling overgebleven, als ze al aan het papier zijn toevertrouwd. Ook weten we niet wie er allemaal tussen het publiek staat. Natuurlijk burgers vanuit alle rangen en standen en alle leeftijden. Benieuwd naar wie er veroordeeld is om wat. Opgelucht ook dat er een paar misdadigers minder door de straten van de stad zullen zwerven, maar ook huiverig. Iedereen heeft wel eens een zondige gedachte, of een moment van passie of woede. Wat als je de ergste gedachten die je hebt ten uitvoer zou brengen, zelfs al was het alleen maar een kortstondige bevlieging? Misschien beland jij dan ook op dat schavot.

Cornelis wordt opgetild bij de heup door de beul en zijn hulpje en achterstevoren met zijn hoofd en schouders in de ton geduwd. Zijn handen zijn achter zijn rug gebonden, zijn voeten aan elkaar. Hij kan geen kant op. De beul en zijn hulpje moeten hem goed vasthouden, want het hele proces duurt minstens drie minuten, waarbij zeker de eerste minuut het lichaam tegenspartelt. De burgemeesters en de schepenen op de eerste rij achter de ramen hebben vrij snel in de gaten dat deze vorm van executie niet de meest makkelijke is, niet voor de beul en zijn hulpje die de benen vasthouden, niet voor de veroordeelde die onhoorbaar en onzichtbaar verdrinkt en uiteindelijk ook niet voor het publiek. Iemand in een ton verdrinken is geen erg opwindend schouwspel. Nadat Cornelis niet meer beweegt en lang genoeg op zijn kop in het water heeft gehangen, wordt zijn lichaam er met veel moeite weer uitgevist en tegen de reling van het schavot gezet met zijn gezicht naar het publiek, dat niet heel enthousiast reageert.

Nu wordt Maurits naar de ton getrokken. Hij kijkt angstig in de ton voor hem, terwijl zijn voeten bijeen worden gebonden. Hij ziet het zwarte water een beetje tegen de zijkanen aanklutsen, voordat hij wordt omgedraaid en vervolgens omhoog wordt getild. Het laatste dat hij waarneemt zijn de mannen in het zwart met hoge grijze pruiken achter het raam en witte wolken tegen een straalblauwe achtergrond. Dan neemt de paniek het over.

Pieter probeert zich vanaf zijn paal te concentreren op het publiek en ziet een paar vrienden, kennissen en zakenpartners tussen de mensen staan. Ze kijken nogal bedrukt. Pieter probeert zich te herinneren welke namen hij allemaal heeft genoemd de afgelopen dagen na zijn bekentenis. Hij heeft met zo ontzettend veel mannen seks gehad, het is onmogelijk ze allemaal voor de geest te halen.

Naast hem staat Johannes aan zijn paal. Johannes had zich nog zo voorgenomen om geen emoties te tonen, maar het is niet gelukt. Tranen biggelen over zijn wangen terwijl hij zachtjes huilt. Hij heeft gefaald. Die lieve jongen van zijn oudste zus ligt hier dood tegen de reling en hij heeft zijn woord niet kunnen houden tegenover de twee meisjes van zijn andere zus. Wat moet er van hen worden? Ze hebben verder niemand.

Nadat de beulen Maurits naast Cornelis tegen de reling van het schavot hebben gezet, is er even een kleine pauze. De houten vloer van het schavot is glibberig geworden en de beul en zijn leerling zijn doordrenkt. De beul checkt of de verdronken mannen nog steeds dood zijn en trekt hun gezichten even omhoog. Er gaat een rilling door het publiek.

Dan is het tijd voor de hoofdact. De beul besluit eerst Johannes te wurgen. Hij steekt een stok in het koord dat om de paal en de hals gebonden is en draait de stok langzaam maar zeker steeds vaster, waardoor Johannes uiteindelijk stikt. Hoe lang dit proces duurt en hoelang Johannes bij kennis blijft, weten we niet. Zuurstoftekort in het bloed leidt na enkele minuten tot verlies van bewustzijn en vervolgens tot het uitvallen van de hersenen. Nadat Johannes genoeg is gewurgd, wordt er, zoals het vonnis beschrijft, een bosje stro aangestoken en in zijn gezicht geduwd totdat het gezicht zwartgeblakerd is. Vuur als reinigingsritueel.

Pieter heeft uit zijn ooghoeken gezien hoe Johannes, volledig verslagen, nog een paar keer lamlendig heeft gekrijst. Hiermee heeft hij het verzamelde volk wakker gemaakt. Op het moment dat Johannes geen geluid meer kan maken, nemen een paar mannen en vrouwen in de massa zijn gekrijs over, tot verontwaardigde hilariteit van omstanders. Wanneer Johannes zijn hoofd naar voren valt, kijken de meeste mensen ontzet, maar een paar mannen en vrouwen vinden het grappig genoeg om te juichen. Gejuich dat alleen maar luider wordt wanneer het bosje stro wordt ontstoken en onder het gezicht van Johannes wordt gestopt. De stank van verbrande huid en haren penetreert Pieters neus. Hij wil wegduiken, maar zijn hals zit vastgebonden aan de paal.

Dan krijgt hij in de gaten dat alle aandacht ineens op hem is gericht. Hij merkt dat de beul achter hem is gaan staan en met het touw om zijn nek rommelt. Dat staat ineens een stuk strakker. Pieter neemt een zo groot mogelijke teug zuurstof en kijkt over het verachtelijke volk heen. Stelletje stakkers. Het touw drukt op zijn adamsappel, al snel merkt hij dat er geen lucht meer in of uit kan. Er komt een donkere sluier over het plein en dan wordt alles zwart.

Na hun dood worden de lichamen van onze vier mannen nog een tijdje tentoongesteld op het schavot. De show is voorbij, dus de mensenmassa verdwijnt weer van het plein, smoezelend op weg naar hun zaterdagse bezigheden. Wanneer de aandacht voor het schavot voldoende is weggeëbd, worden de lichamen vanaf het schavot op een kar geworpen en naar het water van het Damrak gebracht. Daar wordt een zak stenen als ballast aan hun benen gebonden en worden ze in een boot naar het open water van het IJ geroeid om overboord te worden gegooid. Een plekje op het galgenveld in Amsterdam Noord tussen alle andere lijken van ter dood veroordeelden is te veel eer voor deze verraders. Hoe sneller deze mannen vergeten worden, hoe beter.

2.

Bijna driehonderd jaar later. Datzelfde plein in Amsterdam. Het stadhuis is al meer dan twee eeuwen een paleis. Waar het water van het Damrak was, staat nu een luxe warenhuis en tegenover het paleis staat het Nationale Monument voor de slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog. De tijd lijkt alle herinneringen aan openbare executies te hebben weggevaagd, maar dat is niet zo. De gaten waar het schavot aan het stadhuis werd bevestigd zijn nog zichtbaar. De gaten zijn opgevuld met Bentheimer zandsteen, hetzelfde soort steen waar het paleis in is opgetrokken, maar omdat het van latere datum is, is het steen in de vierkante gaten lichter van kleur.

In het paleis bestaan alle kamers nog waar Johannes, Cornelis, Maurits en Pieter hun laatste dagen hebben doorgebracht. De kerkers waar ze waren opgesloten zijn nu opslagruimtes, de Schepenzaal waar ze werden verhoord is nu deel van de museumtour, en de pijnkamer waar Johannes na ernstige overwegingen door de schepenen de scheenschroeven werd aangedraaid, waar op donderdag voor de executie de aanklacht werd voorgelezen en waar ze op vrijdag hun galgenmaal aten is nu de personeelskantine, en in de justitiekamer, waar iedereen op zijn knieën had gebeden rondom het wapen van Amsterdam, hangt nu een riante kroonluchter aan het plafond en kijkt een jonge koningin uit de negentiende eeuw onzeker van de muur, zittend op een gouden stoel.

Amsterdam is nu, net als toen, een drukke stad. Het was de grootste, rijkste en belangrijkste stad van Holland en de Republiek. In 1730 woonden er zo'n 240.000 mensen op de grachtengordel en in de omringende volkswijken binnen de stadsmuren. Anders dan nu ging Amsterdam elke avond om tien uur op slot. Op de vijf meter hoge stadsmuren stonden bomen en op de bolwerken molens. Buiten de stadsmuren begon onmiddellijk het polderlandschap met velden, sloten, een enkele herberg voor de late reiziger en boerderijen. Zandpaden en trekvaarten zorgden voor verbinding met andere steden in het achterland, terwijl je via het open waterfront van het IJ de rest van de wereld kon bereiken.

Er is al veel gezegd en geschreven over de zogenaamde 'Gouden Eeuw' van de Republiek. Musea hangen vol met schilderijen uit die periode, steden staan vol met gebouwen uit de 17de eeuw en het internationale moderne kapitalisme met zijn multinationals en aandelenmarkt werd voor het eerst succesvol vanaf 1602 bij de oprichting van de Vereenigde Oostindische Compagnie. Hoewel de Republiek nog midden in een tachtigjarige onafhankelijkheidsoorlog verwickeld was, werd de Republiek door zijn

economische voorsprong op omringende landen als Engeland, Frankrijk en de Duitse staten een rijk en machtig land. Die economische voorsprong is begin achttiende eeuw verdwenen, maar nog steeds was de Republiek niet onbemiddeld.

De verschillen tussen rijk en arm waren wél groter geworden, en sociaal gezien was er een duidelijke standenmaatschappij ontstaan waar de elite lichtig boven het volk kon opereren. Toen, net als nu, kocht je macht en vrijheid met geld en aanzien. Anders dan nu waren de verschillende standen duidelijker omlijnd en was er veel minder kans om de statusladder te beklimmen. Julius Craffurd, een Amsterdamse makelaar, beschreef rond 1700 wat hij zag als de vier standen in de Republiek. Bovenaan stonden de regentenfamilies, dit waren de families met bezit en vaak ook adellijke titels. Zij regeerden de Republiek, zij namen de besluiten. Direct daaronder bevond zich de laag die bestond uit kooplieden, reders, grootgrondbezitters, advocaten en hoge ambtenaren. Deze kwamen vaak voort uit rijke families en hadden meestal gestudeerd. De derde stand bestond uit de ambachtsmeesters, grote winkeliers, herenboeren en handelaren. Zij vormden samen met de tweede stand de 'brede burgerij'. Dan kwam de rest. Deze vierde stand was onder te verdelen in de 'smalle burgerij' en 'het grauw'. In de 'smalle burgerij' zaten de zelfstandige ambachtslieden, kleine winkeliers en de kleine boeren. 'Het grauw' werd bevolkt door iedereen die geen eigen bedrijf had, in dienst was als soldaat, matroos, knecht of bediende, of die ergens onderaan de samenleving bungelde.

Democratie zoals wij die begin 21ste eeuw kennen bestond nog lang niet, maar omdat de Republiek een losse confederatie was van zeven onafhankelijke provincies die allemaal hun eigen bestuurssystemen hadden, was de Republiek een constante mengelmoes van oligarchie en democratie van welgestelden. Defensie, handelsbelangen en buitenlandse politiek werd gezamenlijk besloten in Den Haag, de rest werd lokaal uitgevochten.

Omdat in 1581 in de onafhankelijkheidsverklaring 'Plakkaat van Verlatinghe' de absolute vorst werd afgedaan als tiran, had de Republiek geen gezamenlijk staatshoofd. Er waren wel plaatsvervangende staatshoofden die sommige provincies vertegenwoordigden, maar niet altijd. Behalve in de provincie Friesland. Hun stadhouder zou in 1747 plaatsvervangend staatshoofd worden in de hele Republiek toen Lodewijk XV van Frankrijk het Nederlandse grondgebied binnenviel. Maar de nazaten van deze Friese stadhouder zouden nog geen vijftig jaar later met pek en veren worden verjaagd naar Londen toen de revolutionaire woede uit Frankrijk, die twee jaar daarvoor hun eigen koning had onthoofd, de burgers van de Lage

Landen veroverde en binnen twintig jaar het hele rechtstelsel van de Republiek op zijn kop zette.

Terug naar de executies van Johannes Keep, Cornelis Boes, Maurits Schuring en Pieter Martijn in juni 1730. Hoe was de sfeer precies? Wisten de toeschouwers wat sodomie was? En dat het verboden was? Dusver werd alleen zo nu en dan iemand veroordeeld voor sodomie, en dan gebeurde het in het geheim. Niet voor niets werd het de stomme (of stille) zonde genoemd. Crimen nefandum. Misdrijf waarover niet gesproken mocht worden. Mannen verdacht van sodomie werden in het geheim berecht en in het geheim geëxecuteerd. De gedachte hierachter was om niemand op ideeën te brengen, want sodomie werd gezien als de overtreffende trap van hedonisme. En dat kon iedereen (lees: elke man) overkomen.

Twee weken eerder, in Den Haag, op vrijdag 12 juni, waren er tot stomme verbazing van de Hagenaars al zeven mannen publiekelijk aan de paal gewurgd wegens sodomie. Dit was nog nooit eerder vertoond. Natuurlijk, sinds februari dat jaar begonnen de geruchten over aanhoudingen van sodomieten in Utrecht op gang te komen. Maar dat was toch vooral een Utrechts probleem? Her en der waren ook ineens mannen die met veel spoed 'op reis' gingen. Maar openbare terechtstellingen van sodomieten? Dat was ongekend. De misdaden die deze mannen hadden gepleegd moesten wel heel schadelijk zijn. Gek dat niemand eerder op dat idee was gekomen.

Het blijft een bizar moment in de Nederlandse geschiedenis. Het ene moment stond niemand stil bij kontneukende mannen, en het volgende moment was dit het meest ernstige wat je kon doen. Ineens schreven prominente dominees over deze 'gruwelijke zonde' en waarom het zo erg was. Er verschenen roddelpamfletten, vliegblaadjes, die de gebeurtenissen probeerden te duiden. Het moet als een bliksem bij heldere hemel zijn ingeslagen dat er overal in de Republiek mannen waren die seks met elkaar hadden. Er werd gesproken van geheime netwerken waar ook prominente mannen deel van uitmaakten. Ongetwijfeld hebben menig man en vrouw zich afgevraagd hoe deze mannen op het idee zijn gekomen om zich te laten neuken door een andere man. Aan de andere kant is het je goed voor te stellen dat genoeg mannen en vrouwen wisten dat als je dat andere gaatje neukte er geen kinderen van kwamen.

De mannen die namens de stad vermoord werden op het Amsterdamse schavot waren mannen op wie verder eigenlijk niets aan te merken was. Neem Johannes Keep met zijn bloemenversierbedrijf. Waarschijnlijk een hartelijke hardwerkende sociale man met een oog voor schoonheid. Zal er zelf ook niet slecht uit hebben gezien voor een tweeënveertigjarige. Een huis

op de Kalverstraat, niet ver van de Munttoren. Altijd veel gasten over de vloer. Duidelijk een gezellige familieman die zijn neef het vak bijbrengt en twee nichtjes opvangt nadat hun moeder is overleden. Wat als hij mannen geiler vindt dan vrouwen? Wat maakt dat uit? Misschien wel een dingetje dat hij ook met zijn neef neukt. Maar goed, die neef is volwassen en misschien was de mannenliefde wel de grootste reden waarom hij bij zijn oom in de leer ging. Risico op inteelt is er niet, zelfs al zouden ze het elke dag drie keer met elkaar doen.

En dan Pieter Martijn met zijn exclusieve netwerk van hooggeplaatste rijke heren. Het is moeilijk voor te stellen dat een botte, gebochelde, smakeloze hufter het voor elkaar zou boksen om in de hoogste regionen van de maatschappij ook maar één handeltje voor elkaar te krijgen. Nadat hij wist dat hij zou sterven heeft hij nog zeven pagina's aan namen genoemd met wie hij het allemaal heeft gedaan. Mannen uit de elite, en een hele reeks herenknechten. Als deze Pieter er niet goed had uitgezien en niet charmant was geweest, was hem dat nooit gelukt. Datzelfde geldt ook voor Maurits Schuring. Herenknecht word je niet zomaar, en zeker niet op de betere adressen. Daarvoor heb je sociale vaardigheden nodig en een zekere finesse. Maar bovenal ben je als herenknecht het visitekaartje van de heer die je dient. En hoe beter je eruitziet, hoe hoger de status van je werkgever.

Die openbare executies op zaterdag 24 juni 1730 op het schavot voor het stadhuis zullen een merkwaardig schouwspel zijn geweest met die vier ter dood veroordeelde mannen die er gemiddeld beter uitzagen en sociaal behendiger waren dan de doorsnee Amsterdammer. Kijk ze daar staan met hun smotsige zweterige hemd rommelig uit hun broek hangen, hun dure kousen slobberend aan hun kuit, ongeschoren met een mengeling van berusting en paniek in hun ogen. De sociale norm was altijd al tegen hen, aangemoedigd door een niet te vatten onmenselijke opvatting van religie die in alle haarvaten van de maatschappij chaos aanrichtte. Je vraagt je af of de mannen zelf begrepen in welke perverse cultuur ze zich bevonden. Waarschijnlijk vermoedden ze dit wel, want als iets dat zo natuurlijk aanvoelt als seks, liefde en broederschap gezien wordt als misdaad, dan is er iets grondig fout in de manier waarop een maatschappij functioneert.

Want wat maakt het uit dat mannen vrijwillig seks met elkaar hebben? Als zij zich daarmee kunnen vermaken, en als er daardoor hechte vriendschappen ontstaan, wat zou het? Niemand wordt per ongeluk zwanger of wordt gedwongen. Maar dit is niet hoe er over seks tussen mannen werd gedacht in het begin van de achttiende eeuw in de Republiek. Seks tussen mannen was een misdaad. Op wederzijds rukken stond gemakkelijk twintig tot veertig

jaar opsluiting in het tuchthuis. Als je met een andere man had geneukt, maakt niet uit in welke positie, kreeg je de doodstraf. Zo simpel was het.

Verdachten van sodomie werden dus gevraagd naar samen rukken of neuken. Verder waren de rechters niet echt geïnteresseerd. Als je vertelde dat je iemand gepijpt had of was gepijpt, snapten ze niet goed wat ze daarmee aan moesten. Dit stond niet in de wetboeken en zelf waren deze gewichtige heren uit vooraanstaande families blijkbaar nog nooit gepijpt. Mannen die elkaar zoenden of streelden begrepen ze ook niet echt. Liefde? Dat was toch iets tussen man en vrouw? Wederzijds rukken of neuken. Dáár stonden straffen op.

Tegelijkertijd was rukken of neuken wel moeilijk te bewijzen. Als iemand een moord had gepleegd, was er meestal wel een lijk of een moordwapen. Vandaar dat de bekentenis de alfa en de omega was van een sodomiezaak. Bekende de verdachte: vonnis. Bekende de verdachte niet, dan kon het zomaar gebeuren dat de verdachte vrijuit ging.

Johannes Keep, Cornelis Boes, Maurits Schuring en Pieter Martijn leefden gewoon hun leven tot ze halverwege mei werden opgepakt. Pieter Martijn werd thuis gearresteerd, Johannes Keep uit een café getrokken. De vier mannen werden beschuldigd van sodomie in een brief van het gerecht in Utrecht. Daar hadden ze eerder dat jaar wat sodomieten opgepakt. Eén van die sodomieten had hun naam genoemd als mannen waar hij mee had geneukt. Nu wilden de schout en de schepenen van hen weten of zij inderdaad 'de gruwelijke zonde' hadden gepleegd.

Het Hof van Utrecht was zo vriendelijk om in de brief die ze op 5 mei 1730 stuurden te vertellen dat ze de man die zei met onze mannen geneukt te hebben nog 3 à 4 weken in leven zouden houden mocht Amsterdam hem willen gebruiken voor 'confrontatie'. Meestal kwamen de bekentenissen dan gemakkelijker en sneller. Nou, dat wilde Amsterdam wel.

3.

Zacharias Wilsma kwam aan op de Achtergracht in Amsterdam. Het was 21 mei 1730. De reis met de trekschuit door het levendige platte landschap had ongeveer zeven uur geduurd. De weilanden stonden vol in bloei met voorjaarsbloemen, de bomen waren groen en in de lucht cirkelden vogels op zoek naar insecten voor hun jongen. Wilsma had de hele reis handboeien om, terwijl zijn reisbegeleider, de drost, hem nauwlettend in de gaten had gehouden. Zacharias mocht alleen praten als de drost hem iets vroeg, en mocht geen oogcontact maken met de andere passagiers. Het tweetal werd opgewacht door een paar ferme mannen van de stadswacht. Vanaf de Achtergracht naar het stadhuis was het een half uurtje lopen. Nadat Wilsma was afgeleverd bij het stadhuis en in zijn cel zat, ging de Utrechtse drost de stad in om zichzelf in te checken bij een herberg. Drie dagen later werden ze in Den Haag verwacht, dus het had geen zin om nog heen en weer naar Utrecht te gaan. De volgende dag werd Wilsma vroeg wakker gemaakt. Het werden twee volle dagen getuigen in de schepenzaal.

De Schepenzaal is ook nu nog te bezoeken. Het is een grote, hoge zaal aan de achterkant van het voormalige stadhuis, met destijds uitzicht op het water en de bomen van de Nieuwezijds Voorburgwal. Tegenwoordig kijkt de zaal uit op een supermarkt en een winkelcentrum en is de zaal in gebruik voor officiële ontvangsten en muziekconcerten van het Koninklijk Huis. Toen de eerste koning van Nederland het stadhuis aangeboden kreeg als paleis in 1808, maakte hij van deze zaal een troonzaal met op een verhoging voor de grote schouw een imposante stoel. Boven de schouw is een groot schilderij van zeventiende-eeuwse meesterschilder Ferdinand Bol dat Mozes voorstelt die de tien geboden in ontvangst neemt. Op de in steen uitgehouwen fries van deze schouw zijn wat zonden uitgebeeld, waarvan de aanbidding van het gouden kalf prominent in het midden is geplaatst. Dit was de zaal waar recht gesproken werd en waar mensen werden getrouwd. Huwelijken werden gesloten aan de andere kant van de zaal in een bijkamer met verlaagd plafond. Boven deze trouwkamer was het kantoor van de schout, die optrad als hoofdofficier van justitie.

Nadat Zacharias Wilsma weer handboeien had omgekregen werd hij door twee stadswachten uit zijn cel gehaald en de trappen op geleid om via de Burgerzaal naar de Schepenzaal te wandelen waar hij werd opgewacht door de schout, de achtenzestigjarige Jan Backer. Heel toevallig kende Zacharias de jongste broer van de schout en had in zijn eerdere verhoren de naam van deze broer genoemd als een man die het ook met andere mannen deed. In hoeverre het een schok was voor Jan Backer dat zijn broertje Jacob sodomiet was,

weten we niet. Wel dat deze Jacob pas op zijn zesendertigste was getrouwd met een oude vriendin die weduwe was geworden en dat hij pas in oktober 1730 bij verstek werd veroordeeld, toen hij al lang naar Londen was gevlucht.

Zo ging dat met heren uit de hoogste standen. Verdachtmakingen werden eerst niet geloofd, maar als het dan toch waar bleek te zijn, of er te veel getuigen waren, werden de heren gewaarschuwd. Jacob Backer werkte als drost van het graafschap Buren, een soort hoofd van de politie en rechter ineen. Toen zijn vrouw in 1727 overleed, liet ze een aanzienlijk fortuin achter, dus hoewel een beetje opschudding in het graafschap, bleek het verder niet heel ingewikkeld voor Jacob om op de boot te stappen en de rest van zijn leven als rijke pensionado in Ierland en Engeland door te brengen. Hij stierf uiteindelijk in Londen in 1748.

De Burgerzaal in het voormalige stadhuis is een spectaculaire ruimte. Feitelijk was het een openbaar overdekt plein op de eerste verdieping met alle stedelijke ambtelijke kantoren rondom. Vierendertig meter lang, vijfentwintig meter hoog en versierd met beeldhouwwerken en een meesterlijk ingelegde vloer was het een absoluut hoogtepunt voor iedereen die Amsterdam bezocht. Zacharias was hier eerder geweest, een paar jaar geleden, toen hij genoeg geld had om even niet te werken. Nu werd hij snel door de zaal geleid, over de plattegronden heen die de toen bekende wereld en de hemellichamen voorstelden. Zo vroeg waren er nog vrijwel geen mensen in de Burgerzaal. Hij ging door de corridor die naar de hoofdingang van de Schepenzaal leidde. De hoge deuren werden opengehouden door twee stadswachten. Links, voor de grote schouw, was een lange tafel opgesteld met negen hoge stoelen erachter. Aan de zijkant van de lange tafel keek een man met een schrijfset voor zich afwezig zijn richting op. Bij de ramen stond Jan Backer. In het zwart, met grote grijze krullenpruik op. Hij knikte naar de stadswacht rechts van Zacharias die daarop de handboeien losmaakte.

Jan Backer nam Zacharias zuinigjes op, terwijl Zacharias het hoge gebogen plafond met de wapens van eerdere schepenen bekeek. Een jonge man nog, en niet onplezierig om te zien. Backer had in de hem toegestuurde verhoren gelezen dat zijn jongste broer Jacob deze jongeman had gepijpt in een herberg in Den Haag. Dat beeld was lastig te wissen.

Voordat hij hem met de trekschuit meegaf, had de Utrechtse collega van Backer ervoor gezorgd dat de uitgeleende verdachte schone kleding droeg en geschoren was. 'Meneer Wilsma', fluisterde Backer. Twee grote kastanjebruine ogen keken hem oprecht aan. 'Tot uw dienst,' knikte Zacharias. Op dat moment gleed de deur links van de schouw open en kwam er geroezemoes

uit de aangrenzende kamer. Eén voor één wandelden de schepenen in hun zwarte zwierige pakken met hoge grijze krullenpruiken en kopjes koffie in de hand de Schepenzaal binnen en namen nog druk in gesprek met elkaar plaats achter de lange tafel, Zacharias en Backer volledig negerend, tot iemand zei: "Zullen we beginnen?"

Backer, die voordat hij tot schout benoemd werd ook in dit college had gezeten, begon zijn collega's uit te leggen wat vandaag het programma zou zijn. Vier verdachten, allen beschuldigd van sodomie door Wilsma. In een vorige vergadering had het college deze zaken al besproken. Men had getwijfeld of men überhaupt tot vervolging over zou moeten gaan van deze vier verdachten, vooral omdat de beschuldigingen maar uit één bron kwamen, die van Wilsma, die zelf vrijwillig had meegedaan aan de misdaden. Na extern beraad met een aantal juristen, was men tot de conclusie gekomen dat men eigenlijk geen keus had. En nu stond Wilsma hier, als getuige, klaar om hen te helpen bekennen uit de vier verdachten te trekken. "Neemt u plaats," zei één van de schepenen, en wees naar één van de twee eenvoudige krukjes tegenover de lange tafel.

"Daar gaan we," dacht Zacharias, terwijl zacht licht de ruimte vulde. Het had iets voornaams, maar ook intiems, met deze heren tegenover zich. Hij probeerde zich te verhouden door zo relaxed mogelijk recht te zitten met zijn handen in de schoot. Hij wist dat zijn woorden indruk gingen maken vandaag. Dat deden ze steeds als hij zijn mond opende. Daarom zat hij nu in deze zaal in deze stad met deze mannen. Hij wist dat als hij berouw veinsde over zijn daden en zo nonchalant mogelijk sprak over zijn seksuele avonturen dat hij werd geloofd. Hij wist ook dat zijn uiterlijk, houding en gezichtsuitdrukkingen een grote rol speelden in het overtuigen van de hoge heren. En het en passant noemen van andere hoge heren waar hij seks mee had gehad, of waar hij van wist dat ze aan de mannenliefde deden, had vaak de uitwerking van een mokerslag. Natuurlijk deden de heren alsof het hen niets deed, maar ondertussen wist Zacharias dat ze er alles aan zouden doen om die feiten binnenskamers te houden.

Tegelijkertijd zaten de schout en schepenen hier niet zonder ongemak vandaag. De christelijke norm en de wet verplichtten hen om actie te ondernemen, vooral ook omdat hun hysterische collega's in Utrecht daarop aandrongen. Zij waren het geweest die deze beerput hadden geopend, en om niet alleen in de drek te staan hadden ze die verdomde brief van 5 mei verstuurd. Natuurlijk was het niet in de haak dat mannen het met elkaar deden. De Bijbel en de algemeen geaccepteerde interpretaties van dat boek lieten niets aan de verbeelding over, maar niemand, behalve twee of drie

halve zolen met te veel ambitie en de psychologische gesteldheid van een dolle stier geloofde dat dit meer dan een frivool probleem was. Er was wel meer niet in de haak in deze wereld. Hypocrisie om mee te beginnen. Mythes in standhouden door felle propaganda zodat het geld en de macht behouden kon blijven was een andere. Niettemin moest het toneelstuk gespeeld worden.

4.

Het kan natuurlijk zijn dat de schepenen en de schout hun eigen propaganda zelf geloofden. Dat het méér dan geluk was dat ze deze plek in de maatschappij hadden gekregen. Vrijwel iedereen achter de tafel kwam uit een familie die al generaties lang de stad regeerden. Aangenomen werd dat dit de natuurlijke orde was. Een grote speler in deze natuurlijke orde was naast deze elite de kerk. Want hoewel de Republiek geen officiële staatskerk had, was het vrijwel onmogelijk om in regentenkringen geen lid te zijn van de Nederduitse Gereformeerde Kerk. Dat hoorde er gewoon bij rond 1700.

Dit protestantse kerkgenootschap had de race gewonnen tijdens de tachtigjarige oorlog om de publieke taken van de Katholieke Kerk zoals huwelijk en doop uit te voeren. Kerkgebouwen en predikanten werden betaald met geld van stedelijke en provinciale overheden. De kerk bepaalde op zijn beurt of overheidsfunctionarissen goede protestanten waren. Veel regenten zaten daarnaast in kerkbesturen, of bestuurden kerkelijke instituten als armenhuizen, weeshuizen, scholen en ziekenhuizen. Handjeklap tussen overheid en kerk. Een maatschappelijke orde van macht. Want hoewel andersgelovigen werden getolereerd, was macht op het hoogste niveau de perverse, patriarchale, letterlijke lezing van een rommelig religieus boek en de kille, barmhartigheid veinzende cultuur van de Nederduitse Gereformeerde Kerk.

Ook nu nog, in het derde decennium van de 21ste eeuw is Nederland een intens protestants land. Hoewel het aantal protestanten steeds verder daalt, zit protestantisme diep in het dna van de Nederlandse taal en de nationale cultuur. Op zich is daar niks op tegen. Toen Luther zijn vijfennegentig stellingen publiceerde in 1517 betekende dit een revolutie niet alleen in het denken over het christelijke geloof, maar ook over individuele vrijheid. Luther vertaalde de Bijbel uit het Latijn naar het Duits, zodat gewone mensen met hun eigen ogen konden lezen wat er in de heilige geschriften stond.

Tijdgenoot Erasmus ging een heel eind mee in de gedachten van Luther, en ontwikkelde zijn eigen tak aan de christelijke boom door het humanisme een flinke zwier te geven, iets waar Descartes honderd jaar later weer zijn eigen draai aan gaf met het ontwakende rationalisme en daarmee onder meer Spinoza inspireerde om niet alleen de geest los te zien van het lichaam, maar ook om God los te koppelen van religie. Volgens hem had het geen nut om bijbelteksten letterlijk te nemen, omdat de schrijvers van de Bijbel gewoon mensen waren met grote fantasie. Spinoza ging ervan uit dat je God kon herkennen in de natuur en daardoor werd hij door tijdgenoten gezien als

atheïst. Pas na zijn dood in 1677 werd zijn belangrijkste werk, de 'Ethica' gepubliceerd, en beïnvloedde daarmee de Verlichting die met zijn wetenschappelijke methoden de wereld op zijn kop zette.

Dit is de religieuze wereld waar de Republiek zich in bevond rond 1730. Slingerend van zware christelijke moraal gebaseerd op het letterlijk nemen van een antiek boek naar een vrijere vorm van rationeel denken over wat de mens is en wat dit betekent voor de samenleving én het individu. Met een bevolking van tegen de twee miljoen, waarvan ongeveer de helft in stedelijke gebieden, was de Republiek goed te besturen en te beïnvloeden. Zo'n tachtig procent van de bevolking kon lezen en schrijven. Er was geen leerplicht, maar vrijwel iedereen had wel een paar jaar taalles gehad. Kerken boden deze lessen aan, omdat men het belangrijk vond dat iedereen in ieder geval de Bijbel kon lezen.

Het nieuws kwam via via bij iedereen terecht die zich daarvoor interesseerde. Natuurlijk had je nog de traditionele stadsomroeper die op straat berichten van het stadsbestuur en aanbiedingen van winkeliers mondeling verspreidde, maar zijn rol werd steeds meer overbodig door lokale kranten, omdat drukken steeds goedkoper werd. Een alternatief op deze kranten waren de zogenaamde vliegblaadjes die snel werden gedrukt als er zich iets bijzonders had voorgedaan wat van commentaar voorzien moest worden. Ook zag je in deze tijd de opkomst van een prototype tijdschriften. Vaak geschreven door één persoon die wekelijks of tweewekelijks zijn opinies gaf op onderwerpen die op dat moment speelden. De paar landelijke kranten waren gericht op de elite en brachten internationaal, zakelijk en bestuurlijk nieuws.

Een andere vorm van nieuws en massabeïnvloeding kwam natuurlijk elke zondag vanaf de preekstoel. Dominees hadden vaak geen problemen om een eigen opvatting van christelijke moraal toe te voegen aan gebeurtenissen in binnen- en buitenland. Ze zagen zichzelf als hoeders van de juiste zienswijze en gaven als liefdevolle herders gevraagd en ongevraagd meedogenloos advies aan de burgers van de Republiek. Wilden ze een groter publiek, dan schreven ze een boek. Aan boeken geen gebrek in de Republiek. Heel Europa week uit naar drukkerijen in de Republiek om boeken uit te geven. De relatieve persvrijheid in de Republiek zorgde ervoor dat boeken die elders als risqué gezien werden, hier wél het daglicht konden zien. Had een drukker zorgen over de inhoud van wat ze drukten, dan konden ze terecht bij de plaatselijke autoriteiten om te checken of het wel door de beugel kon.

Diezelfde autoriteiten hielden ook allerlei vormen van toneel in de gaten. Politieke en religieuze onderwerpen waren verboden, maar er bleven

gelukkig genoeg maatschappelijke thema's over om kluchten, blijspelen en spektakelstukken op te voeren. Vaak gewoon in een herberg, op de jaarmarkt of op de braderie omdat er nog niet veel theatergebouwen bestonden. Acteurs hadden vrijwel altijd te maken met een luidruchtig en dronken publiek. Maar dat deerde niet. Vermaak door rondreizende toneelspelers, muzikanten en kunstenaars zorgde voor een welkome afwisseling voor de hardwerkende burgers van de Republiek.

Het toneel waar Johannes Keep, Cornelis Boes, Maurits Schuring en Pieter Martijn zich voor gesteld zagen was het schavot voor het stadhuis. Alleen de gedachte al om op een toneel te staan met honderden mensen die toekeken, zou iedereen die de belangstelling van het grote publiek uit de weg ging zweet bezorgen, voor onze vier mannen zou het hun eerste en laatste tragische optreden zijn. Maar eerst moesten ze nog ondervraagd worden door een college van negen rechters in bijzijn van de man met wie ze de 'verfoeilijke misdaden' hadden gepleegd.

Nadat de schepenen Zacharias hadden ondervraagd om te checken of hij te vertrouwen was en zijn beschuldigingen gebaseerd op de waarheid, werd Cornelis Boes ondervraagd. Hij ontkende alles en werd weer terug naar zijn cel gebracht. Toen werd Johannes Keep binnengeleid. Het is waarschijnlijk dat de mannen die hem hadden gearresteerd Johannes hebben verteld waarom hij gearresteerd werd, en anders had hij dat die paar dagen en nachten in de kerkers onder het stadhuis wel kunnen achterhalen toen hij in de gaten kreeg dat ook Cornelis, Maurits en Pieter gearresteerd waren.

Door de gangen van het stadhuis, de trappen op naar de Burgerzaal, via de zwaarbeveiligde ingang van de Schepenzaal stond hij ineens oog in oog met een tafel flink gepruikte mannen. Nadat zijn handboeien afgingen werd hem zijn kruk toegewezen. Hij ging zitten terwijl Jan Backer, de schout, de reden op las waarom hij hier aanwezig was. Johannes keek rond en zijn oog viel op Zacharias die schuldbewust naar de grond keek. 'Aha,' was alles wat Johannes dacht en hij zette zich schrap.

Het is onbekend of de mannen zich echt bewust waren van hun 'misdaden' en of ze er onderling gesprekken over voerden. Ongetwijfeld bespraken ze de geruchten over mannen die ooit waren opgepakt en veroordeeld. Er waren verhalen over zeelieden die op heterdaad betrapt waren en daarna aan elkaar gebonden overboord gezet. Een reden om je niet aan te monsteren bij de VOC. En dan was er het gerucht uit Utrecht waar er in 1721 iemand in het stadhuis stiekem gewurgd was. Maar was dat voor seks met een andere man, of had de geëxecuteerde ook andere zaken aan zijn kerfstok hangen? Je wist

het niet, en in die negen jaar sinds 1721 waren er verder geen tekenen in de Republiek dat je voor sodomie opgepakt zou kunnen worden, laat staan dat het je dood zou kunnen betekenen.

Overheden en de kerk hadden het nooit over mannenseks, wel over broederschap. Dát was een ideaal. Mannen beheersten het maatschappelijke leven. Dát was de natuurlijke orde. God was een man, Abraham was een man, De Israëlitische koningen David en Salomo waren man, Jezus en al zijn discipelen waren man, vrouwen voegden zich.

In de Republiek hadden vrouwen wel meer rechten dan elders in Europa. Zo mochten ze een eigen bedrijf voeren en zijn er talloze voorbeelden van vrouwen die als baas de zakelijke en huishoudelijke belangen van hun gezin manageden. Maar er was vrijwel geen plek voor vrouwen in leidinggevende functies van grote bedrijven, overheid en de kerk. Dit wil niet zeggen dat vrouwen geen macht achter de schermen hadden. Genoeg grappen uit die tijd gaan over vrouwen met de broek aan, en uit reisverslagen weten we van de verwondering van buitenlanders over hoe Nederlandse vrouwen hun mannetje stonden in discussies en hoe vanzelfsprekend ze sociaal gezien gelijk waren aan mannen. Maar de zichtbare, uitvoerende macht was voorbehouden aan mannen.

Voor mannen die seks hadden met andere mannen, en verliefde gevoelens kenden voor andere mannen, betekende de heersende normen en de misschien dreigende afkeuring van kerk en overheid, dat ze hun eigen wereld gingen inrichten die zo weinig mogelijk opviel, maar die ingewijden overal wisten te herkennen. Het grote voordeel was ook dat de doorsnee burger, zo gewend aan alle verwachtingen van het sociale en maatschappelijke leven, vaak niet eens doorhad dat mannen in hun omgeving, recht onder hun neus, een heel ander innerlijk leven uitleefden.

Ondertussen fantaseerden fanatieke religieuze protestanten er een eind op los. In hun interpretatie van het échte geloof zagen zij de Republiek als het 'Nieuwe Israël'. De burgers van Nederland waren het uitverkoren volk van God, dat voor hun harde werken, soberheid en spaarzaamheid beloond werd. Volgens de fanatieke protestanten was het deze eerlijke eenvoud die de Republiek zo rijk en zo machtig hadden gemaakt. Om ervoor te zorgen dat God zich niet tegen de Republiek zou keren, moest in hun ogen het volk afzien van luxe en begeerte.

Pronken met je rijkdom was schandelijk vonden ze. Jezelf verwennen overbodig. Vraatzucht, dronkenschap, hoereren: allemaal gevaarlijk. Net als

klaarkomen, veel te plezierig. Vooral als je klaarkwam in iets anders dan de kut van je vrouw en je zaad niet bedoeld was voor de voortplanting. God gruwelde van dat soort excessen. Voor je het wist riep je de woede van God over je af en verloor je je rechtvaardige en vooraanstaande positie in de wereld. Sodomie hoorde zeker in dat rijtje thuis. Het meest onthustende hieraan was dat het iedereen kon gebeuren, dachten de fanatieke godsaanbidders. Als je één keer op de foute weg van hebzucht, begeerte en hedonisme was afgeslagen, dan kon het alleen maar van kwaad tot erger. Daarom hielden ze de gruwelijke zonde van sodomie stil. Om niemand op ideeën te brengen.

Zie daar de onmogelijke opgave van mannen die (ook) op mannen vielen. Voor hen was het logisch, een natuurlijke neiging, instinct. Tegelijkertijd waren ze voorzichtig, want de overgrote meerderheid van de mannen leek geobsedeerd door vrouwen, en het overgrote deel van de vrouwen leek het daarmee eens te zijn. Tel daarbovenop dat niemand het ooit over jouw idee van geluk of plezier had, en dat er in alle lagen van de maatschappij een consensus leek te bestaan over wat het ideaal zou moeten zijn, en je had een verweesde groep mannen die, als ze elkaar hadden gevonden, hun geluk bij elkaar probeerden te vinden.

Natuurlijk was dit niet makkelijk. Als je je begeeft in een omgeving die andere zaken van je verlangt, dan lukt het niet iedereen om een dubbelleven te leiden. Alleen de meest avontuurlijke, moedige mannen, en hen die niets te verliezen hadden, lukte het om vrijheid voor hun ziel te vinden. Een Johannes Keep had waarschijnlijk een voorsprong, omdat het lijkt alsof hij uit een warm gezin kwam, waar hij niet werd beoordeeld op zijn levensstijl. Ook was het hem gelukt om een zekere comfortabele carrière op te zetten in een artistiek vakgebied.

Tegelijkertijd is het je ook goed voor te stellen dat in de tijd vóór 1730 het mensen gewoon niet zo boeide wat mannen onderling in hun privé-tijd seksueel met elkaar deden. In de hogere 'fatsoenlijke' klassen zal het wel uitgemaakt hebben dat je je uiterlijk conformeerde aan de normen. Maatschappelijk gezien werd er dan een zekere leidende positie van je verwacht waar je op wat voor manier dan ook ingepropt moest worden, voor de lagere klassen zal dit minder een punt zijn geweest. Dan kon je bijvoorbeeld gemakkelijker ongetrouwd blijven, zoals Johannes.

5.

Johannes Keep woonde en werkte op de Kalverstraat, vlak bij de Munttoren. Beneden was het atelier, boven woonden hij en zijn neef. Zijn huis had door de jaren heen ook een soort bed and breakfast functie gekregen voor mannen zoals hij die Amsterdam bezochten. Soms gewoon vriendschappelijk, soms ook meer. Zacharias Wilsma was in het voorjaar van 1728 bij hem terechtgekomen omdat de neef waar Zacharias bij wilde logeren niet thuis gaf. Johannes en Zacharias hadden elkaar ontmoet op een avond in 't Serpent, een herberg op de hoek van de vismarkt, tegenover het stadhuis. Na een paar bier en wat jenever had Johannes Zacharias mee naar huis genomen.

Zacharias vertelde onderweg over zijn tijd als knecht in het leger. Hij was lange tijd gestationeerd geweest in Maastricht en Breda, maar de afgelopen twee jaar had hij als knecht verschillende heren gediend in Den Haag en Leiden. Johannes was erg gecharmeerd van Zacharias die zijn Friese accent nog niet helemaal kwijt was. Thuisgekomen moesten ze stil zijn want neef Cornelis en de meid, Aafke, lagen al te slapen. Ze slopen de trap op en Johannes stak een kaars aan in de woonkamer waar ook zijn bedstee was. Toen begonnen de mannen wat aan elkaar te frunniken en eindigden naakt en voldaan onder de dekens van de bedstee.

De volgende ochtend keek Johannes naast hem en zag een prachtige jongeman in zijn bed liggen. Donker haar dat in wilde slagen op het kussen lag, een strakke kaaklijn, volle wenkbrauwen en een gespierde borst met wat kriebelhaar. Johannes snoof de volle musk die om deze jongeman hing in. Bedwelmend. Hij voelde zijn lul alweer opzwellen. Maar niet nu. Hij had een vol programma. Voorzichtig stapte hij uit de bedstee en greep zijn hemd. Johannes keek om zich heen. De jongeman was zorgvuldig geweest en had zijn kleren netjes gevouwen op één van de stoelen gelegd. Naast de stoel stonden twee stevige verstandige schoenen. Vervolgens sloop Johannes de kamer uit en voegde zich bij Cornelis en Aafke een etage lager, die fungeerde als keuken. Aafke had al koffie gemaakt en was druk in gesprek met Cornelis over mannen die ze gisteren op de botermarkt hadden gesproken.

"Zie daar, een slaapwandelaar!" giechelde Aafke, "Koffie?" Johannes wandelde naar het raam dat uitzicht bood op de nog rustige Kalverstraat. "Die bloemstukken moeten vandaag weg, en ik heb een aantal bezoeken, hoe gaan we dat doen?" vroeg Johannes aan Cornelis. "Zeg het maar," zei Cornelis, "ik heb vandaag nog geen plannen. Hoe was 't Serpent gister?" Johannes draaide zich om en nam de koffie aan van Aafke. "Interessant," bromde Johannes en hij kon het niet laten om een lach te laten zien. "Lukt het

jou dan om die stukken af te leveren en te installeren? Dan kom ik vanmiddag nog wel even langs om te helpen." "Geen probleem," zei Cornelis terwijl hij zijn oom aandachtig opnam. "Iemand havermoutpap?" vroeg Aafke terwijl ze een kom vasthield met een pollepel erboven. "Eerst even naar het privaat," zei Johannes, terwijl hij zijn koffie op tafel neerzette en naar de kast in de gang wandelde. "Wanneer is het ook alweer wasdag?" Aafke glunderde. "Als je wilt vandaag, de zolder is leeg." "Mmm, dan hebben we extra water nodig. Lukt je dat alleen?" "Misschien wil hij wel meehelpen?" Aafke wees naar de man met openvallend hemd in zijn broek gepropt die achter Johannes uit de schaduw kwam. "Ik heb wel tijd vandaag," zei Zacharias schuchter terwijl hij zijn hand op Johannes zijn kont liet rusten. "Jongens, dit is Zacharias, onze gast vandaag. Ik denk dat hij nog een paar nachten gaat blijven, klopt dat?" "Als ik niet in de weg loop, graag." Zacharias keek naar Aafke, die een kom met havermoutpap uitstak naar Zacharias. "Dan ben je vandaag van mij," zei ze.

Terwijl Johannes aan het schijten was bedacht hij wat een geschenk uit de hemel Aafke was geweest. Een betere meid had hij zich niet kunnen wensen. Slim, vrolijk, wist van aanpakken en had totaal geen problemen met zijn levenswijze. Ze was zelfs opgelucht toen ze hoorde dat zowel Johannes als Cornelis geen interesse hadden in vrouwen. Bij haar vorige aanstellingen had ze steeds te maken gehad met mannen die 's nachts ineens stiekem bij haar op de kamer kwamen. "Zo'n gedoe," zei ze daarover. Ze was al een paar keer ontslagen door jaloerse echtgenotes die het niet aankonden om een ferme, knappe meid als haar in dienst te hebben. Die jaloerse echtgenotes hadden gelijk, vond Aafke, hoewel die mannen net deden alsof ze goede partners en toegewijde vaders waren, zaten ze wel steeds met hun handen onder haar schort en bleven ze naar haar borsten kijken, alsof ze elk moment konden ontploffen. Ziek, vond ze dat. Johannes en Cornelis waren in ieder geval eerlijke mannen met humor die haar verder gewoon met rust lieten. Daarbij zat ze midden in de stad, had ze een ruime kamer en een goed salaris. Aafke voelde zich gezegend. Haar vriendinnen die bij hotemetoten op de gracht werkten deden misschien allemaal heel belangrijk, en droegen in hun vrije tijd afdankertjes van hun bazin, maar de vrijheid die Aafke genoot in dit huishouden was haar veel liever dan het gemuts van die tutten.

Cornelis ondertussen wist niet goed waar hij moest kijken en probeerde ongeïnteresseerd stoer te blijven. Zijn oom had zeker smaak. Zacharias ging tegenover hem aan tafel zitten en lepelde zijn havermoutpap naar binnen, ondertussen de keuken opnemend. Het was sober maar smaakvol ingericht met groene plavuizen en een ingebouwd fornuis. Er was zelfs een waterpomp, en dat op de eerste verdieping. Verder stond er een buffet tegen

de lichtblauw gestucte muur en hingen er wat koperen pannen aan de schouw. "Waar kom je vandaan?," vroeg Cornelis eindelijk. "Oorspronkelijk uit Leeuwarden," antwoordde Zacharias, "maar afgelopen jaren zat ik in Den Haag." Aafke draaide zich om. "Ik kom uit Sneek!" riep ze in het Fries, Cornelis schrok een beetje van haar enthousiasme, maar Zacharias bleef kalm en zei met een glimlach in het Fries; "Oh, van wie ben jij er één dan?" Ze moesten allebei lachen. "Nelis komt uit Edam, en Johannes uit Assendelft," probeerde Aafke Cornelis er weer bij te betrekken. "Cornelis," verbeterde Cornelis haar. "Zit je ineens met twee Friezen in je keuken," plaagde Zacharias. "Ik heb wel erger gehad," meende Cornelis. Hij scheurde een homp van het brood dat op tafel lag en stopte het in zijn mond. "Hé, we zijn geen varkens! Pak het mes als je brood wilt, barbaar!" Lachte Aafke. Cornelis lachte ondeugend mee.

Johannes wandelde de keuken weer in. "Is er nog pap?" Aafke wees naar een grote koperen kom. "Eerst handen wassen," zei ze streng. "Maar serieus," begon Zacharias, "als ik hier een paar dagen kan blijven, dan moet ik vandaag nog even naar het Singel om mijn spullen uit de herberg te halen." "Aafke, waar hebben we die extra sleutel?" Johannes pakte een lepel om aan zijn havermout te beginnen, en knipoogde naar Cornelis die een flauw lachje teruggaf. Zo begon de vriendschap van vier mensen in het huis aan het eind van de Kalverstraat, vlakbij de Munttoren. Nu zit er een winkelcentrum. De vriendschap duurde precies twaalf verukkelijke weken, of eigenlijk tien als je de laatste twee steeds ongemakkelijker wordende weken niet mee zou tellen.

Niets moet, alles mag, was Johannes' motto. Hij was instant verliefd geworden op deze wonderlijk mysterieuze speelse man in het lichaam van een god. Zacharias schatte in dat Cornelis nog wat stugjes was omdat hij zijn oom aanbad. "Zal ik vanavond voor jullie koken?" stelde Zacharias voor. "Hohoho," meende Aafke, "dat is mijn werk! Maar als je wilt helpen, graag." "Geregeld," glimlachte Zacharias en stond op met zijn kom die hij in het aanrecht zette. "Zie je dat?" Aafke had haar handen in haar zij, "Zo doe je dat." Iedereen moest lachen. "Ja, ja, lach maar," zei Aafke, "Mannen!" "Hád je maar een man," schaterde Johannes. Vanuit een ooghoek zag Zacharias heel kort een golf van kwetsbaarheid over Aafkes gezicht rollen. "Pas maar op, zodra ik er één heb ben ik weg. Dan kun je het huishouden weer zelf doen," gooide Aafke terug. "Nee, niet weggaan," bedelde Johannes nu, bijna op zijn knieën, "Zonder jou zijn we verloren." "Ja, ja," Aafke droogde haar handen af en keek rond. "Mannen," kondigde ze aan, "aan het werk!"

6.

Amsterdam is een prachtige stad, vooral in het voorjaar als alle bomen aan de grachten weer groen worden en een zachte frisse zuidwesten wind luchtige witte wolken statig over groene polders vol gele en rode voorjaarsbloemen naar de hoge glimmende daken van de stad begeleiden. Zacharias kende de stad alleen van horen zeggen en was benieuwd naar wat Amsterdam hem te bieden had. Dat hij bij Johannes terecht was gekomen was toeval geweest, dacht hij, maar achter de schermen had Pieter Martijn ervoor gezorgd dat Zacharias niet te ver uit de buurt zou zijn.

Pieter Martijn was intieme vrienden met Nicolaas Ockerse, heer van Schonewal, die een buitenhuis had op de Koepoortsweg net buiten Hoorn. Tijdens zijn affaire met Schonewal, zoals Nicolaas genoemd werd, deed Pieter zich voor als zijn knecht. Dat was de modus operandi. Zo konden ze hun liefde uitleven zonder vreemde uitvluchten te hoeven bedenken. Na de affaire bleef Pieter zaken voor Schonewal regelen, waaronder geschikte knechten vinden. Maar nu had Schonewal een knecht via een concurrent in Den Haag geregeld. De horror! Dit mocht niet gebeuren, dus toen Schonewal hem dit vertelde had Pieter hem van het idee afgepraat. Schonewal vond het wel zonde, want hij had in Den Haag al een keer seks met deze nieuwe knecht gehad en was erg onder de indruk. Met deze knecht kwam hij zeker de zomer door. Maar Schonewal zag ook hoezeer het Pieter had geraakt dat hij bij de concurrent had gekocht, dus zag af van zijn nieuwe knecht. Oude liefde roest niet. Probleem was dat deze knecht al onderweg was naar Hoorn en het was lullig hem helemaal hier te laten komen voor niets.

Pieter stelde Schonewal voor de nieuwe knecht af te kopen met twintig gulden, ongeveer het bedrag dat hij zou krijgen voor twee maanden. Het plan was om hem zes maanden in te huren, dus dit gaf de knecht tijd om weer een nieuwe betrekking te vinden. Schonewal was het ermee eens, gaf Pieter de twintig gulden en liet zijn meid thee brengen in de tuin achter het huis, terwijl hij een romannetje uitzocht in zijn bibliotheek. Pieter haastte zich naar de oprijlaan. Gelukkig, nog niemand. Hij posteerde zich naast de poort en stak zijn pijp aan. Hij keek in de richting van Hoorn, want daar kwam de trekschuit aan. In de verte zag hij een jongeman zijn kant oplopen. Zo te zien volledig argeloos. Er zat een hup in zijn tred. Naarmate de jongeman dichterbij kwam begon Pieter het een beetje benauwd te krijgen. Hij had Zacharias al eens eerder gezien, op het Voorhout in Den Haag. Deze man was kwaliteit. Brede schouders met een goeie kop erop. Perfecte proporties. Nonchalant, maar stoer. Groene jas met zwarte knopen. Een goedzittende lichtbruine broek. Perfect gevormde kuit en beige kousen. Bruine schoenen.

Onder de bruine tricornie losse slagen donker haar. Nieuwsgierige grote bruine ogen. "Is dit het huis van Schonewal?" Een diepe, warme stem.

Pieter was zelden uit het veld geslagen door schoonheid, maar deze jongeman had hem onmiddellijk bij zijn kloten. Hij herpakte zich. Probeerde professioneel te zijn. Stelde zichzelf voor als vriend en vertegenwoordiger van Schonewal, gaf Zacharias acht gulden en stelde voor om naar Amsterdam te gaan. "Ach," zei Zacharias, "jouw vriend is een aardige man, maar zijn buiten is wel heel erg buiten." En zo wandelden ze weer terug naar de trekschuit die hen in vijf uur zou afleveren in Amsterdam. Onderweg was Pieter nog een paar keer onzeker geworden. Hij snapte Schonewal helemaal. Was hij maar niet zo jaloers geweest. Om Zacharias aan zich te binden stelde hij voor om een goede herberg voor hem te regelen aan het Singel. Hij kende de mensen die het runden. Vriendelijke, open mensen. Zijn eigen huis was ongeschikt om logés te ontvangen. Hij had een kamer gehuurd op de Herenstraat. Er stond een bed en een schrijftafel. Eten en drinken deed hij buitenshuis. Soms nam hij wel eens iemand mee, maar dan moesten ze zachtjes doen en na de daad weer weg. Zelf was hij tevreden met deze oplossing, maar nu hij Zacharias had ontmoet, baalde hij toch een beetje.

Voor Zacharias maakte het niet zoveel uit. Hij had gehoord van 't Serpent op de vismarkt en was benieuwd naar de sfeer in Amsterdam. Iedereen had het er altijd over en nu had hij eindelijk tijd zonder verplichtingen om deze wereldstad te verkennen.

De trekschuit kwam aan op Noord en de beide mannen namen een pontje over het IJ naar de Haringpakkerstoren, aan het begin van het Singel. Het was een klein stukje lopen naar het logement 'De Leeuw'. Zacharias zou wel blij zijn om de tas die hij op zijn rug had gebonden kwijt te kunnen. Alles wat hij bezat zat in die tas. Van extra kleren tot scheerspullen, pen en papier, geld, zijn adresboekje en wat losse prullen die hij als herinnering aan thuis en vrienden meezeulde. Pieter was zo vriendelijk om een paar dagen aan te betalen. De herbergier leek Zacharias een aardige man. Hij had iets vaderlijks. De kamer zat aan de achterkant van het pand. "Lekker rustig," had de herbergier gezegd. Er stond een eenvoudige hoge houten bedstee met dikke goudkleurige gordijnen. Boven het tafeltje met lampetkan hing een opgepoetste metalen spiegel. Handig. Er stond een stoel en er hing een uitklaptafel onder het raam, en dat was het. Het privaat zat op de gang. Prima, vond Zacharias. Pieter moest even langs huis, maar beloofde Zacharias binnen het uur op te komen halen. Er was iets niet helemaal in de haak met deze Pieter bedacht Zacharias, en vroeg zichzelf af op welke manier hij zou moeten betalen voor de jovialiteit van deze dertiger die al vanaf het

moment dat ze elkaar bij de poort van het buiten van Schonewal hadden ontmoet onduidelijke signalen had afgegeven.

Terwijl hij op de stoep van de herberg zat te wachten op Pieter kwam de lantaarnaansteker langs. De lantaarns langs de gracht gaven een indrukwekkend slingerend lichtspel in de schemer. Het voelde alsof de stad was gaan fluisteren. Zelfs het weerkaatsen van het gekrijs van de meeuwen tussen de gebouwen leek weg te sterven. Daar was Pieter weer. Hij had zich verkleed in een rood fluwelen pak. Het zag er ongemakkelijk uit, en Zacharias had besloten uit te vinden waarom er zo'n twijfelachtige sfeer rond deze Pieter hing en zette al zijn charmes aan. "Rood staat je goed," zei Zacharias achteloos, "waar heb je die kousen vandaan? Is dat echte zijde?" Pieter trapte erin en de nervositeit van eerder de dag verdween. Zacharias bleef strategisch vragen stellen, maar op zo'n onbeholpen manier dat het niet opviel dat hij strak aan het calculeren was. Verbazing en complimenten wisselden elkaar af, terwijl Pieter steeds meer losliet over wie hij was, wat hij deed en waarom. Om een zekere balans te houden in het gesprek, vertelde Zacharias over zijn avonturen in het leger en in Den Haag. Ze bleken dezelfde mensen te kennen, zelfs dezelfde mannen geneukt. Dat gaf een band.

Pieter was geboren en opgegroeid in Den Haag en had onder zijn verheven nette fineer een brutaal Haags schoffie met ambitie. Naarmate de avond vorderde en er steeds meer jenever in de man zat kwam er ook steeds meer Hagenees tevoorschijn. Zacharias was gefascineerd, terwijl hij de stoere, eerlijke goedzak bleef spelen. Als hij werk zocht, dan kon Pieter dat voor hem regelen. Het werd Zacharias duidelijk dat zijn werk in Hoorn voor Schonewal door deze Pieter was gedwarsboomd. Pieter loog dat Schonewal al een knecht had gevonden voor de zomer en dat het aan hem te danken was dat Zacharias alsnog betaald werd. Hij omschreef Schonewal als 'een heer zonder land met zijn hand op de knip'. Dit was niet dezelfde Schonewal die Zacharias in Den Haag had leren kennen. Integendeel zelfs. Hoewel het natuurlijk altijd kan gebeuren dat iemand gedwongen wordt omwille van status genereus te zijn, was er niets dat er op duidde dat Schonewal dit verplicht was te doen. Daar was Schonewal te jong en te losbollig voor had Zacharias gemerkt. Als Pieter al een rol had gespeeld in het loskrijgen van geld van Schonewal, dan was dit omdat deze Schonewal zelf niet op het idee was gekomen. Restte de vraag hoeveel geld Pieter van Schonewal had gekregen. Dat Pieter die avond Zacharias verbood voor iets te betalen was wel een teken. Maar goed, hoewel Zacharias genoeg geld had gespaard om het in ieder geval drie maanden uit te houden, was het altijd handig om iemand als Pieter te vriend te houden.

Later die avond belandden de mannen in de kroeg van Jan Raet in de Prinsenhofsteeg. Daar was ook Dirk Cuytman, een goede vriend van Pieter. "Wauw, hoe heb je dat gedaan?" riep Dirk terwijl hij Zacharias in zich opnam. Dirk was een aardige vent om te zien, een koopman van linnen, met een gezin in de oude stad. Zacharias wist niet goed wat hij precies moest denken toen Dirk hem uitlegde dat hij samen met Pieter vorig jaar een weekje in Den Haag was. Hij voor zaken, en Pieter om afspraken met zijn vrouw te maken. Dit was voor het eerst dat Zacharias hoorde dat Pieter getrouwd was. Ze hadden Zacharias vrijwel elke avond geobserveerd terwijl hij met vrienden rondhing op de Vijverberg en op het Voorhout. "Jij bent de aantrekkelijkste man van Holland, wist je dat?" Op zich was Zacharias het wel gewend om fans te hebben. Probleem was dat hij zelden interesse had in hen. Het werkte hem op zijn zenuwen om als ding gezien te worden. Men zag niet hem, maar plakte allerlei ideeën, wensen en verlangens op wat men zag. Maar misschien was hij afgestompt door zijn tijd in Den Haag. Dat was ook de belangrijkste reden om knecht van Schonewal in Hoorn te worden. Even te ademen. Maar nu moest hij er schijnbaar toch aan geloven. Het verklaarde voor een deel ook wel het twijfelachtige gedrag van Pieter.

Nadat Dirk een rondje had gekocht en enigszins was gekalmeerd vroeg hij aan Zacharias met wie hij het liefst seks zou hebben, hem of Pieter. Zacharias probeerde de vraag weg te lachen, maar Dirk bleek serieus en Pieter wilde het eigenlijk ook wel weten. Zacharias besloot het spel mee te spelen en deed een stap naar achteren. Hij bekeek beide mannen van top tot teen en vroeg toen wie het meest zou bieden voor een wip met hem. Dirk en Pieter keken elkaar geamuseerd aan. "Zie je wel, ik zei het toch, het is een hoer!" riep Dirk. Pieter keek begerig naar Zacharias. "ik ben geen hoer," verklaarde Zacharias, "maar als ik met één van jullie seks ga hebben, moet daar wat tegenover staan." Hij nam een slok van zijn bier en observeerde de reactie van de mannen die ineens snaptten dat de tafels gekeerd waren. "Ik bied één gulden," zei Pieter goedkoopjes. "Vijf," zei Dirk. Zacharias begon zich weg te draaien. "Zes," bood Pieter. Zacharias keerde zijn hoofd en keek vragend naar Dirk, die zich ineens ongemakkelijk voelde dat hij tegen zijn beste vriend op aan het bieden was. "Vijftien voor ons tweeën, laatste bod." "Eén voor één of samen?" wilde Zacharias weten. Dirk en Pieter keken elkaar aan. "Eén voor één," zeiden ze vrijwel tegelijkertijd. "Helder. Heren, zullen we gaan?"

Nadat de vijftien guldens op tafel lagen, werd er een munt opgegooid. Dirk mocht als eerste de bedstee in. Pieter zat op de stoel te roken, terwijl Zacharias zich uitkleedde. In het schaarse licht van de kaars zag Pieter hoe Zacharias één voor één zijn kledingstukken uitdeed, opvouwde en op een stapeltje legde. Piemelnaakt stond Zacharias voor hem met zijn handen in zijn

zij en een brede lach op zijn gezicht. Pieter kromp een beetje. Dit was wat hij had gehoopt, maar in het echt was het beter. Brede schouders en een perfecte nek, lenige spiermassa's op zijn armen en benen. Een brede borst met wat borsthaar dat samenkwam in een lijn dat over een gespierde buik overging in schaamhaar waar een goedgevormde rechte lul uit tevoorschijn kwam. Onder de lul hing een goedgevulde balzak tussen twee prachtige dijen. Zacharias draaide zich om en verloor bijna zijn balans omdat Dirk uitgehongerd aan zijn lul begon te zuigen. Hij hield zich vast aan de bovenkant van de bedstee. Pieter had nog heel even zicht op een kont waarin grote bolle bilspieren zich aanspannen. Toen pakte Zacharias de kaars uit de standaard die aan de buitenkant van de bedstee geschroefd zat, zei sorry, en sloot de gordijnen. Pieter zat alleen in zijn stoel, in het donker, terwijl hij het geschuif van lakens hoorde in de bedstee.

Toen Pieter weer wakker schrok, vroeg hij zich af hoelang hij had zitten dutten, zich realiserend dat hij in een herberg was. Om precies te zijn, in de kamer van Zacharias, die beloofd had ook met hem seks te hebben. Hij spitste zijn oren en hoorde zacht gekreun. Een heel klein beetje licht kwam door een spleet in de gordijnen de kamer in. Pieter werd nieuwsgierig, stond op en probeerde op kousenvoeten zo weinig mogelijk geluid te maken. Bij de bedstee keek hij door de spleet, maar zag alleen een schim heen en weer bewegen. Toen pakte hij met beide handen de gordijnen vast en trok ze uit elkaar. Zacharias lag op zijn rug met zijn benen op de schouders van Dirk terwijl Dirk hem aan het neuken was. Beide mannen keken hem aan, alsof ze hem hadden verwacht, terwijl ze doorgingen met neuken. "Je snurkt," grapte Dirk terwijl hij Zacharias naar zich toetrok. "Geniet van de show." Zacharias liet een diepe kreun. Pieter trok de stoel dichterbij de bedstee en bekeek vol interesse hoe Dirk in Zacharias klaarkwam.

Bezweet en buiten adem kwam Dirk de bedstee uit. "Ik ga naar moeders de vrouw, hij is helemaal van jou." "Geef dat bier eens aan," zei Zacharias. Pieter had niet gezien dat er een pul bier op tafel stond. Meegenomen uit de kroeg, blijkbaar. Zacharias ging op de rand van het bed zitten en nam een slok. Pieter trok zijn kleren uit en knielde met zijn blote knieën op de houten vloer. Dirk zocht zijn schoenen en vond ze naast Pieter. "Beste seks ooit," fluisterde Dirk in Pieter zijn oor en verliet zachtjes de kamer. Pieter lurkte aan de zachte piemel van Zacharias, die snel weer in omvang toenam, toen Zacharias zich realiseerde hoe geil hij was geworden van dat getrouwde mannenzaad in zijn reet. Die nacht en ochtend kwam hij nog twee keer klaar in Pieters achterste.

Zacharias schreef een bedankbriefje aan Pieter, dook onder de bedstee om zijn geldbuidel te pakken en telde zijn geld. Nu hij onderdak had gevonden op de Kalverstraat kon hij zijn financiën nog een stukje verder rekken. Hij herinnerde zich nog de paniek toen hem twee jaar geleden in die Haagse herberg zijn reistas met al zijn spaargeld was ontfutseld. Zo belandde hij bij Jacob Backer. Niet de drost van Buren, die toevallig dezelfde naam had, maar bij een 'besteder van knechten' die op de hoek van de Lange gracht en het Spui woonde met één van zijn twee volwassen dochters. Na de dood van zijn vrouw, vijftien jaar geleden, was deze Jacob een soort uitzendbureau gestart voor getalenteerde knechten. En daar bleek vraag naar! Mannen uit de hogere standen wilden graag knechten 'met iets meer'. Zacharias had al een afspraak met deze Jacob staan, maar nu was de nood ineens een stuk hoger. Gelukkig had Jacob een warm hart en nam de inmiddels platzakke en dakloze Zacharias in huis. Natuurlijk moest hij weten wat voor vlees hij in de kuip had en liet Zacharias bij hem in bed slapen om hem uit te proberen. Dit was nooit Zacharias' bedoeling geweest, maar nood breekt wet.

Mannen uit de hogere standen kwamen graag bij Jacob thuis langs om te grasduinen. Gelukkig had hij meerdere kamers die geschikt waren om knechten te leren kennen. Dit was één van de manieren waarop het uitzendbureau werkte. Een andere manier was om met de potentiële uitzendkracht bij deze mannen langs te gaan. Op deze manier werd Zacharias aangenomen bij de heer Perponcher in de Houtstraat in Den Haag en later bij Willem Paets op het Rapenburg in Leiden. Het knechtenbestaan was ideaal voor Zacharias. Een betrekking was meestal maar voor een paar maanden, het betaalde goed en je had kost en inwoning. Dat soms seks met de baas verwacht werd, was voor Zacharias geen groot probleem. Hij begreep dat hij goed in de markt lag, kon een beetje acteren en hield wel van de macht die seks hem over deze mannen gaf. In zijn vrije tijd draaide hij er dan ook zijn hand er niet voor om wat extra te verdienen. Vanzelfsprekend had hij ook seks met mannen die hij wél leuk vond. Die hoefden niet te betalen, maar liefdesverhalen hoefden niet te rekenen op monogamie, want zaken zijn zaken.

Na twee jaar zo geleefd te hebben, was Zacharias het gedoe wel zat. Inmiddels ééntwintig wenste hij zich een ander bestaan. Eigenlijk was hij wel opgelucht dat Hoorn niet doorging. De kapsones van mannen uit de hogere standen kwamen hem de keel uit. Johannes, Cornelis en Aafke waren dus als uit de hemel gevallen. Die deden gewoon hun eigen ding. Oké, Johannes dweepte wel een beetje veel met 'de fatsoenlijke lui' op de gracht,

maar goed, wie kan er een bloemenslinger van twee meter betalen? Hij zou wel moeten. Die eerste weken waren als vakantie. Natuurlijk stak Zacharias ook zijn handen uit de mouwen. Vaak hielp hij Aafke met het huishouden, maar sjouwde ook mee om de bloemen van de Sint-Luciënwal naar de Kalverstraat te brengen, boeketten te schikken en af te leveren op de gracht. Maar er zat geen dwang of verwachting achter. Ongemerkt had Zacharias een plekje veroverd in de harten van zijn nieuwe vrienden. En die eerste weken was ook de seks met Johannes en Cornelis goed.

Johannes was net veertig geworden en zijn donkerblonde haar begon wat dunner te worden, maar verder zag hij er nog goed uit. Cornelis' lichaam was als een brok marmer. Kort van stuk, maar onverwoestbaar. Helder blauwe ogen, blond en een hele lichte huid. De eerste week sliep Zacharias bij Johannes in bed, maar aan het eind van de week hadden de mannen hun eerste trio in de woonkamer. Cornelis vond het vervelend om te worden geneukt, terwijl Johannes en Zacharias geen problemen hadden met neuken of geneukt worden, dus dat gaf een veelvoud van posities die de mannen konden innemen. Het was Zacharias wel opgevallen, toen hij Johannes afzoog, dat Johannes een bobbeltje had aan zijn lul, een soort uitstulping. Hoewel Johannes vertelde dat hij dat bobbeltje al een hele tijd had en dat het nog nooit het plezier in de weg had gezeten, was Zacharias toch wat voorzichtiger met Johannes dan met Cornelis. Iets dat Johannes natuurlijk in de gaten had. Maar goed, los van een gekke uitstulping op zijn piel, was de situatie ook dat een man van veertig het met twee jongemannen deed. De levenservaring en het uithoudingsvermogen van jongemannen is anders en in het geval van Zacharias zeker ook het perspectief op wat goede seks was. Na twee weken sliep Zacharias bij Cornelis in bed. Ook omdat er steeds gasten waren uit andere delen van de Republiek. Soms vrienden van Johannes, soms vrienden van vrienden, en soms bekenden van bekenden.

Ondertussen verkende Zacharias Amsterdam. Hij ging de Burgerzaal in het stadhuis bekijken, de beurs op het Rokin en de kerken. Vooral de Oude Kerk en de Nieuwezijds Kapel riepen bij hem een mystiek gevoel op dat in de andere, na de reformatie gebouwde kerken ontbrak. Niet dat Zacharias in een god geloofde. God was voor anderen, maar de oude mystiek resoneerde wel. Hij wandelde over de grachten en gaf cijfers aan gebouwen. Hij droomde weg bij het zien van eenvoudige architectuur die hem deed denken aan de Italiaanse schilderijen en tekeningen die hij had gezien toen hij werkte voor Paets en Perponcher en verlangde ooit nog eens naar Rome, Napels, Florence en Venetië te kunnen. Het scheen ook dat ze daar minder schichtig over de mannenliefde deden. Hij had al een aantal Italianen gezien in Amsterdam, maar die hadden hem smerig aangekeken toen hij iets te lang in de buurt

bleef drentelen. Natuurlijk werd Zacharias ook meerdere keren aangesproken door VOC-koppelaars. Hartelijke mannen die hem het aanbod deden om voor direct geld zich aan te monsteren als zeeman. Op zich was dit geen slecht vooruitzicht: met alleen maar mannen maanden op een schip, behalve dan de verhalen van betrapte mannen die samengebonden over boord werden geflikkerd. En Zacharias kon meer verdienen als knecht. Dus nee, maar hij was wel gefascineerd door de havenwerkers en de gigantische schepen in de haven. Op een woensdagmiddag toen hij door de Lastage slenterde, werd hij aangesproken door een grote rossige Zweed die gebrekkig Nederlands sprak. Hij bleek een bootsman. Zacharias ging met hem mee naar een huisje op de Rechtboomsloot waar meer Zweden woonden. In het achterhuis liet hij zich door het Zweedse beest palen. Zacharias kon zich maar moeilijk voorstellen hoe het zou zijn in de Oost of de West. Natuurlijk had hij gehoord van allerlei stoere avonturen in hete landen waar de zon het hele jaar scheen, waar het goud voor het oprapen lag en je moest oppassen voor inheemse dieren, planten en mensen. Ook kende hij de verhalen over mannen die gevangen werden genomen door Barbarijse piraten en als slaven werden verkocht aan Mohammedanen.

De echt spannende mannen zag Zacharias in de Jodenbreestraat. Op die markt, waar hij een goed hemd en een broek vond voor een hele redelijke prijs waren ook mensen van kleur. Daar zag hij voor het eerst in zijn leven een zwarte man. Het was een grote vent die trots langsliep terwijl hij de schok op Zacharias's gezicht zag en breeduit lachte. Die nacht kon Zacharias maar moeilijk in slaap komen. Ook had hij gehoord van besnijdenis, iets wat Joden deden met hun piemel. Zacharias wilde dat graag eens zien, maar hoeveel hij ook door de Jodenbuurt wandelde, het was hem raar genoeg niet gelukt om te flirten met een besneden man.

Zo zwierf Zacharias, meestal in zijn eentje een beetje door de stad. Er was zoveel te zien, en er gebeurde de hele tijd van alles. Eigenlijk was het onvoorstelbaar dat een stad als Amsterdam bestond met al zijn geuren, kleuren en dit soort exotische mannen. Meestal eindigde een wandeling in de kroeg van Jan Raet of in 't Serpent. De kroegbaas daar was een eigenaardige Duitser die een beetje als een meisje sprak, Jurri. Dan was de vrouw van Jurri heel wat indrukwekkender. Bartha overzag beneden waar ook alle vishandelaren een bier of een koffie kwamen drinken. De eerste keer dat Zacharias in 't Serpent kwam keek ze hem aan en zei bars: "Jij bent er één voor boven, klopt dat?" Geïntimideerd had Zacharias een beetje ja geknikt, maar na een paar weken als vrijwel dagelijkse gast was ze een stuk vriendelijker geworden en noemde ze hem 'de prins'. "Jurri!" schreeuwde ze dan naar boven, "Der Prinz is da!"